

Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVİD), III/1 (2014), 1-21

PATRİK KİRİL VE SOĞUK SAVAŞ SONRASI RUS ORTODOKS KİLİSESİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

Şir Muhammed DUALI *

Özet

Batı'da meydana gelen aydınlanma çağı ile birlikte dinlerin siyasi sistemler üzerinde oluşturdukları tahakküm ortadan kaldırılmış, yerine dinin devletten ayrı tutulduğu laik rejimler tesis edilmiştir. Bu süreç en keskin biçimde 1917 Bolşevik devrimi ile birlikte Çarlık Rusyası'nda meydana gelmiştir. Ancak günümüz küreselleşen dünyasında dinlerin, inançların siyasi sistemler üzerinde yeniden etkin olmaya başladığı bir gerçektir. Bu bağlamda 1991 yılı itibarıyla Sovyetler Birliğinin çökmesi ve yerine Rusya Federasyonu'nun tesis edilmesi ile birlikte din/kilise, yeniden Rusya'nın önemli kurumlarından biri haline gelmiştir. Bu makalede Moskova Patrikliğinin 2000 yılında ilan ettiği *Rus Ortodoks Kilisesi'nin Sosyal Anlayışının Temelleri* adlı belgenin içeriği ve ortaya koyduğu yol haritası konu edinilmektedir. Nitekim söz konusu belge, Rus Ortodoks Kilisesi'nin toplum, devlet, eğitim, siyaset ve gençlik alanlarındaki politik hedeflerini belirlemekle kalmamış, aynı zamanda devletle oluşturmak istediği ilişkinin de çerçevesini ortaya koymuştur. Ayrıca bu belgenin hazırlanmasına öncülük eden ve 2009 yılı itibarıyla Moskova Patrikliği görevine getirilen Kiril'in, demokrasi, liberalizm, kilise eğitimi ve medya ile ilgili görüşleri analiz edilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kilise, Devlet, Ortodoks, Toplum, Patrik Kiril, Liberalizm

* Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Anabilim Dalı Başkanı, muhammed.duali@gop.edu.tr

Abstract

Patriarch Cyril and Restructuring of the Russian Orthodox Church

With the age of enlightenment, the effect of religion over the state has been removed and secular regimes have been established. This process harshly came out in Russia with the advent of 1917 Bolshevik revolution. However, it's true that religions have become effective over the states in today's world. With the collapse of Soviet Union in 1991 and the establishment of Russian Federation, religion/churches have become important institutions in Russia. This article examines the content and course of action of the document, the basis of Social Understanding of Russian Orthodox Church, which was declared in 2000. This document determined the political goals of Russian Orthodox Church about society, state, education, politics and youth. It also made a framework about the relationship between church and the state. Moreover, the study also analyzed the opinions of Kiril (one of the pioneers of this document and who has been the patriarch of Moscow since 2009) on democracy, liberalism, church education and media.

Keywords; Church, Government, Orthodox, Society, Patriarch Cyril, Liberalism

Giriş

Kuşkusuz din-siyaset ilişkisi modern çağın en fazla tartışılan konularından biri olmaya devam etmektedir. Nitekim din-devlet arasında tesis edilen ilişkinin oturtulduğu sosyo-kültürel zemin, dini değerlerin toplum hayatındaki konumu ve yaşam biçiminin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla her toplum kendi dini anlayışına, kültürel ve toplumsal alt yapısına ve tarihi tecrübesine dayanmak suretiyle, din-devlet ilişkisini tesise gayret etmektedir. İkili ilişkilerin tesisi bazen bu iki unsurun aynı amaca yönelik ortaklığına zemin oluştururken bazen de bir güç gösterisi ve iktidar mücadelesine sahne olmaktadır. Nitekim tarihten günümüze farklı coğrafya ve kültürlerde bu iki kurum arasında iktidar mücadelesinin çeşitli örneklerine rastlamak mümkündür.

Bu bağlamda X. yüzyıldan 1917 Bolşevik Devrimine kadar Rusya'nın hem

dini hem siyasi ve hem de sosyal hayatında son derece önemli bir rol üstlenen ve Rus kimliğinin/milliyetçiliğinin şekillenmesinde etkin bir yere sahip olan Rus Ortodoks Kilisesi'nin bu tarihten itibaren rejimle girdiği iktidar mücadelesi somut bir örneklik teşkil etmektedir. Nitekim Bolşevik Devrimi, hem ülke hem de Rus Ortodoks Kilisesi için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Yönetimi ele geçiren Bolşevikler temel aldıkları Marksizm'in ilkeleri çerçevesinde dini inanç ve geleneklere karşı amansız bir savaş açmış, daha önce devletin resmi bir kurumu olan kilise, illegal bir kurum haline getirilmek suretiyle ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bolşevik kadrolarca başlatılan din/kilise karşıtı mücadele, ancak II. Dünya savaşının başlamasıyla birlikte kısmen gerilemeye yüz tutmuştur. Savaş sonrası yıllarda ve özellikle soğuk savaş sırasında Rus Ortodoks Kilisesi baskı altında tutulmaya devam etmişse de asla savaş öncesi kilise politikalarına geri dönlmediğini söylemek mümkündür.¹

1985 yılında Politbüro'nun başkâtipliğine getirilen Mihail Sergeyeviç, Gorbaçov'un başlattığı “Yeniden Yapılanma” politikasıyla birlikte ülke genelindeki siyasi baskıları önemli ölçüde azaltmış ve nihayetinde dini faaliyetlerin yürütülmesi için olanaklar sağlamıştır. Bu süreç 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin feshedilmesine kadar devam etmiştir. Birliğin feshedilmesinden sonra ortaya çıkan Rusya Federasyonu, sosyalizmden kapitalizme geçerken beraberinde birçok özgürlüğün yeniden hayatiyet bulmasını sağlamıştır. Bu tarihten itibaren bağımsızlığını kazanan Rus Ortodoks Kilisesi, Sovyet yönetimi boyunca kaybetmiş olduğu güç ve saygınlığı yeniden kazanma yoluna girmiştir. Bu çerçevede özellikle 13-16 Ağustos 2000 yılında şimdiki Moskova Patriği Kiril ve selefi Aleksî (ö. 2009) önderliğinde “*Rus Ortodoks Kilisesinin Sosyal Anlayışının Temelleri*” (Rusça; Основы Социальной Концепции Русской Православной Церкви) adlı doktrin, kilisenin yeniden ülkenin dini, siyasi ve sosyal hayatında etkin bir konuma gelmeye çalıştığını ortaya koymaktadır. Özellikle 2009 yılında Moskova Patrikliği görevine getirilen Kiril, muhafazakâr kimliğiyle dikkatleri üzerine çekerken, görüş ve düşünceleriyle Rus jeopolitiğine önemli boyutta yön

1 Şir Muhammed Dualı, **Başlangıçtan Günümüze Rusya'da Din Devlet İlişkileri**, İz Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 160-63.

verme iddiasıyla da ayrıca ilgiyi hak etmektedir. Kiril, Rusya'nın geleceğinin inşası konusunda kilisenin vazgeçilmez bir konuma sahip olduğunu her platformda vurgularken görüş ve düşüncelerini teolojik ve politik gerekçelerle desteklemektedir. Patrik Kiril'in dini, siyasi ve sosyal konular üzerine ortaya koyduğu düşünce ve görüşlere geçmeden önce Kiril'in öncülüğünde hazırlanan Rus Ortodoks Kilisesi'nin sosyal doktrini hakkında bilgi verilecektir.

A. Rus Ortodoks Kilisesi Sosyal Doktrini

Rus Ortodoks Kilisesi'nin Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliğinin (SSCB) 1991'de yıkılmasından 2000'li yıllara kadar daha önce kaybettiği itibar ve gücünü yeniden toparlamaya çalıştığından, devletin siyasi ve sosyal politikalarıyla pek fazla ilgilenemediği söylenebilir. Ancak Vladimir Putin'in iktidara gelmesiyle birlikte kilise kendisine yeni bir yol haritası belirleme yoluna gitmiş, siyasi ve sosyal alanda daha aktif rol almaya çalışmıştır. Bu paradigma değişikliğinin birçok nedeni olduğu anlaşılmaktadır. En önemli nedenlerinden biri de Rus toplumunun % 50'den fazlasının kendisini Ortodoks olarak tanımlıyor hale gelmesidir/olmasıdır.² Bu ise kilisenin artık toplumun önemli bir kesimi nezdinde saygın bir konuma sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Kilisenin önemli ölçüde güç elde etmesi ve halk nezdinde itibarının artırması, kilise-siyaset ilişkisini de derinden etkilemektedir. Artık Rusya'da iktidara gelmenin veya yönetimde uzun dönem kalabilmenin yolunun bir anlamda kiliseyle yürütülen ikili ilişkilerin seyrine bağlı olduğunu söylemek mümkündür. Bu çerçevede uzun zamandan beri iktidarı elinde bulunduran Putin, kilisenin desteğini almak için onunla iyi geçinmeye gayret göstermektedir. Bu çerçevede Rusya'da devlet yöneticilerine doğrudan erişimi olan yegâne dini liderin Moskova Patriği olduğunu belirtmekte yarar vardır.³

Rus Ortodoks Kilisesi'nin 13-16 Ağustos 2000 tarihinde "*Rus Ortodoks Kilisesi Sosyal Anlayışının Temelleri*" adlı yeni bir doktrini ilan etmesinin

2 N. Zorkaya, "Provoslavie v Bezreligioznom Obşestve", **V O M**, Nisan-Haziran, 2/100, 2009, s. 82.

3 A. Makarkin, "Russkaya Pravoslavnaya Tserkov: Konkurentniye Vıborı", *Pro et Contra*, Ocak-Şubat, 2009/1, s. 49.

Putin iktidarıyla birlikte ülkenin dini, siyasi ve sosyal alanda inisiyatif almasının en bariz örneği olduğu söylenebilir. Kilise bu belgeyle sadece kendi konumunu tanımlamakla yetinmediği, aynı zamanda devlet ve diğer dünyevi (laik/seküler) kurumlarla yürüteceği ikili ilişkilerin de çerçevesini açık bir biçimde belirlediği görülmektedir.⁴ Kilise-devlet ilişkisinde kilisenin laik toplumla nasıl bir ilişki kurmak istediğinin açık bir biçimde beyan edildiği söylenebilir.⁵ Kilise, Rus toplumu ve yönetimi üzerinde yeniden söz sahibi olmak istediğini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca Rus Ortodoks Kilisesi bu doktrinle birlikte Sovyetler Birliği zamanında kaybedilen itibar ve etkinliğini, devletle olan ikili ilişkilerini ve en önemlisi de uluslararası arenada Rusya'nın yeniden Ortodoks bir kimlikle var olma mücadelesini belli kavramsal çerçeve içerisinde tasarlayarak temellendirmeye çalışmaktadır.

1. Kabul Edilen Doktrinin İçeriği

Rus Ortodoks Kilisesi'nin Sosyal Anlayışının Temelleri başlıklı belge 15 tematik bölümden oluşmaktadır. Biz burada önemli olduğunu varsaydığımız bazı başlıkları değerlendirmeye çalışacağız.

Bu başlıklardan ilki, belgede yer alan, 'Temel Teolojik Yaklaşım' (Основные богословские положения) başlığını taşımaktadır. Söz konusu I. başlığın 2. fıkrasında kilise, dünyevi ve göksel olan her şeyi içine alan Tanrı'nın vücuduna benzetilmekte⁶ ve kilisenin hem ilahi hem de insani (богочеловеческий, Theanthropic) olduğuna dikkat çekilmektedir. Ayrıca belgede kilisenin üzerine düşen görevin sadece insanları kurtarmak değil aynı zamanda dünyanın kendisinin de kurtuluşunu sağlamak olduğunun altı çizilmektedir. Kilise kendi üzerine düşen insanlığı kurtarma görevini tanımlarken de bunun ulus ya da dini bir çerçeveye sıkıştırılmayacağını belirtmektedir. Bu bölümde dikkat çeken

4 **Rus Ortodoks Kilisesi'nin Sosyal Anlayışının Temelleri**, (Основы социальной концепции Русской Православной Церкви), Moskova, 2000, s. 1.

5 V. Ananiev, "Sotsialnaya Kontseptsiya Russkoy Pravoslavnaya Tserkov, Otvet Tserkvi na Vizovı Vremeni," **Gosudarstvo, Religiya, Tserkov v Rossii i za Rybejom**, Moskova, İzdatelstvo RAGS, 2010/4, s. 53.

6 Pavlus'un Efeslilere Mektubu, 1, 22-23.

Patrik Kiril ve Soğuk Savaş Sonrası Rus Ortodoks Kilisesinin Yeniden Yapılandırılması

ve düşündürülen bir diğer konu ise yine I. bölümün 4. fıkrasında yer alan; “Kilise insanlık ırkını kurtarıırken sadece vaaz etmekle yetinmez, aynı zamanda maddi ve manevi açıdan destek sağlar. Bunun için *dini farklılık gözetmeksizin* çeşitli devletlerle etkileşim içerisinde olur” ifadesidir.⁷ Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere Rus Kilisesi hem ulusal hem de uluslararası arenada devletin de gücünü kullanarak etkin bir konuma gelmeyi amaçlamaktadır.

‘Kilise ve Ulus’ (Церковь и Нация) belgede yer alan ikinci ana başlıktan biridir. Bu başlık altında Tevrat ve İncil’in ulus anlayışına temas edilmekte ve kilisenin doğası gereği evrensel ve dolayısıyla da uluslar üstü bir konuma sahip olduğunun altı çizilmekte ve kilisede Romalıyla Yahudi arasında bir fark yoktur denmektedir (Romalılara mektup, 10.12). Ayrıca ulus kavramı değerlendirilirken Rus filozoflarının (N. Berdiyayev, V. Zenkovskiy) ulus anlayışı ön plana çıkartılarak bir tanımlama yapılmak suretiyle Rus kimliğiyle Ortodoks kimlik bir bütün olarak gösterilmeye çalışılmaktadır.⁸ Dolayısıyla kiliseyle ulus arasında ilişki kurulmak suretiyle Hıristiyanlığı temel alan bir vatanseverlik anlayışı ortaya konulmaktadır. Hıristiyan kutsal metinlerinde ve kilise babalarının çalışmalarında benzerine rastlamadığımız *Hıristiyan Vatanseverlik* tabirinin kullanılması dikkat çekici bir husustur. Bu tanımlamayla neyin kastedildiğine açıklık getiren Moskova Patrikliği Halkla İlişkiler Daire Başkanı Vsevolod A. Çaplin, bunu, vatan sevgisi ve Tanrı’nın hakikatlerine karşı işlenen suçlara göz yummamak olarak tanımlamakta ve bir vatansever olarak Hıristiyan bireyin kendi halkının günah işlemesine bigâne kalmaması gerektiğini belirtmektedir.⁹ Bu çerçevede Ortodoks Rusların vatanlarını ve dünyada yaşamakta olan kan kardeşlerini sevmelerinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Kanaatimizce belge içerisinde yer alan en önemli başlıklardan biri de ‘Kilise ve Devlet’ (Церковь и Государство) ilişkisini konu edinen III. bölümdür. Bu bölümde kilisenin beşeri ve ilahi bir organizma olarak sadece gizemli ve

7 **Rus Ortodoks Kilisesi’nin Temel Sosyal Konsepti**, Moskova, 2000, s. 2

8 Dualı, **Rusya’da Din-Devlet İlişkisi**, s. 275.

9 Ananiev, “Sotsialnaya Kontseptsiya Russkoy Pravoslavnoy Tserkov,” s. 71.

doğüstü olaylarla ilgilenmediği, dış dünya ile temas ve iletişim halinde olduğu gibi devletle de irtibat içerisinde olduğu belirtilmektedir. Kilise, takipçilerine devletin ideolojisine bakmaksızın otoriteye itaati ve aynı zamanda onlara dua etmeyi önermektedir. Ancak otoritenin mutlaklaştırılmaması ve kutsanmaması hususunda da uyarıda bulunmaktadır. Aynı uyarı devleti yönetenler için de yapılmakta ve mutlaklaştırılan bir yönetimin zamanla zulme yöneleceğinin altı çizilmektedir. Nihai olarak kilisenin asıl amacı insanların ebedi kurtuluşunu sağlamak, devletin görevi ise onların refah ve huzurunu temin etmektir.¹⁰

Günümüz itibarıyla dünyada devletlerin laik sistemle yönetildiği hatırlatılarak bunun anlamının devletin kilise işlerine, kilisenin de devlet işlerine karışmaması olduğu belirtilmektedir. Nitekim bu bölümde devletin kilise hayatına, onun yönetimine, eğitimine ve dini yaşantısına müdahil olmaması gerektiğinin altı önemle çizilmektedir.¹¹ Siyasi konuların ağırlıklı analiz edildiği bu bölümde, önemli bir diğer unsur devlet-kilise uyumu ilkesinin modern şartlar altında nasıl uygulanabilirliği üzerinedir. Metinde devlet ve Rus Ortodoks Kilisesi ilişkisinin tarihi özetlenirken, antik dönem kilise-devlet ilişkilerinden olumlu bahsedilmektedir. Ancak I. Petro'nun patriklik sistemini ilga ederek yerine Sinodal sistemin tesisiyle başlatılan süreç, kilise-devlet uyum doktrinini sekteye uğrattığı gerekçesiyle eleştirilmektedir.¹² Belge, kilisenin devlete bağlı olduğunu belirtmekle birlikte dini görevini icra etme konusunda Tanrı'nın emirlerinin devlete bağlılıktan önce geldiğine dikkat çekmektedir. Nitekim eğer devlet Ortodoks inancına mensup vatandaşları kiliseden yüz çevirmeye zorlarsa, kilise bu devlete itaati reddetmektedir.¹³ “Devlet ve Kilise” başlığı altında yer alan ve iki kurum arasında olması gereken ilişkinin sınırlarını belirleyen bu bölümde yer alan bir diğer husus da devletin benimsediği laiklik ilkesi üzerinedir. Kiliseye göre devletin laiklik ilkesini esas alması onun dini radikal bir biçimde hayatın tüm alanlarından dışlamasını gerekmemektedir. Nitekim bu ilkeye göre her iki kurum kendi üzerine düşen görevi biri bir diğerini engellemeden icra etmesine

10 **Rus Ortodoks Kilisesi'nin Temel Sosyal Konsepti**, s. 5-6.

11 **Rus Ortodoks Kilisesi'nin Temel Sosyal Konsepti**, s. 7.

12 Dualı, **Rusya'da Din-Devlet İlişkisi**, s. 274.

13 **Rus Ortodoks Kilisesi'nin Temel Sosyal Konsepti**, s. 7.

Patrik Kiril ve Soğuk Savaş Sonrası Rus Ortodoks Kilisesinin Yeniden Yapılandırılması

olanak sağlanmaktadır. Bu tespit yapıldıktan sonra her iki kurumun da hangi konularda birbirlerine müdahil olmamaları hususu zikredilmektedir. Daha sonra ise günümüz dünyasında uygulanan din-devlet modelleri, örnekleriyle ortaya koyulmaya çalışılmaktadır. Bu konuda da görüş belirten Çaplin, toplum ve devletin tam olarak ve her zaman tek ve aynı olamayacağını söyleyerek asıl olanın devletin, toplumun değer ve inancına aykırı bir tutum içerisinde olmaması gerektiği zira toplumla uyum içerisinde hareket etmeyen devletler/yönetimlerin yok olma mahkûm olduklarını belirtmektedir.¹⁴

İlan edilen bu doktrinle birlikte Kilise, bir taraftan her iki kurum arasında olması gereken ikili ilişkinin yapısını belirtmekte, diğer taraftan hem siyasi hem de sosyal alanı ilgilendiren birçok alanda etkin olacağını beyan etmektedir. Örneklendirecek olursak;

a) Kilise uluslararası alanda ister etnik ister sivil düzeyde, sorunların barışçıl yollarla halledilmesi maksadıyla arabuluculuk rolünü icra eder.

b) Toplumun ahlakını koruma konusunda çaba gösterir.

c) Manevi, kültürel, ahlaki değerler ve vatanseverlik üzerine eğitim ve öğretim yapar.

d) Tarihi ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesine çalışır.

e) Asker ve kolluk kuvvetlerinin manevi ve ahlaki eğitimine önem atfeder.

f) Kilise, devlet ve toplum yararına *ekonomik* faaliyetlerde bulunur.

g) Toplum ve bireyler açısından tehdit unsuru içeren sözde dini yapılara karşı mücadele yürütür.¹⁵ Burada “tehdit unsuru içeren sözde dini yapıların” kimler ve hangi grupları kapsayacağı konusu yine kilise tarafından belirlenmektedir.

Rus Ortodoks Kilisesi Sosyal Anlayışının Temelleri başlıklı belge ‘Kilise ve Politika’, ‘Savaş ve Barış’, ‘Kilise ve Uluslararası İlişkiler’, ‘Kilise ve Ekoloji Sorunu’ ve ‘Hıristiyan Etiği ve Laik Hukuk’ gibi başlıklar altında hayatın tüm

14 V. Ananiev, “Sotsialnaya Kontsepsiya Russkoy Pravoslavnoy Tserkov,” s. 71.

15 **Rus Ortodoks Kilisesi’nin Temel Sosyal Konsepti**, s. 11.

alanlarıyla ilgili konulara bakış açısını ustalıkla deklare etmektedir. Ayrıca bu belgeyle birlikte Rus Ortodoks Kilisesi'nin hukuki sınırları da belirtilmektedir. Şöyle ki Metropolit Agafangel'e göre kilisenin hukuki sınırları Rusların vaftiz olduğu tarihten itibaren Rus kilisesinin sahip olduğu sınırları kapsar. Bu sınırların merkezindeyse Rusya, Ukrayna, Beyaz Rusya ve Moldova bulunmaktadır.¹⁶ Geniş çerçeveden bakıldığında bu sınırların Balkanlardan Baltık ülkelerine, Orta Asya'dan Kafkasya'ya kadar geniş bir coğrafyayı kapsadığı açıkça görülecektir. Yine bu çerçeveden bakıldığında Ukrayna krizi ve Rusya'nın Ukrayna üzerinde söz sahibi olma isteği daha belirginlik kazanacaktır.

B. Patrik Kiril ve Sürece Katkısı

Rus Ortodoks Kilisesi Sosyal Anlayışının Temelleri başlıklı doktrinin müelliflerinden ve ideologlarından olan Kiril, (Vladimir Mikhailovich Gundyayev) 1946 yılında Rusya'nın Leningrad (şimdiki Petersburg) şehrinde dünyaya gelmiştir. Kiril, 1965 yılında Leningrad Teoloji Okuluna kaydını yaptırmış ve iki yıl süren eğitimini başarıyla tamamlayarak 1967 yılında Leningrad Teoloji Akademisinde eğitim görmeye başlamıştır. 1969 yılında eğitimini tamamlayan Kiril, 1970 yılında Teoloji alanında bilim uzmanı unvanını kazanmıştır. 1974 yılında Leningrad Teoloji Okulunun Dekanlığına getirilen Kiril, 1991 yılına kadar hem yurt içi hem de yurt dışında çeşitli görevlerde bulunmuş, bu tarihten itibaren ise Metropolitlik unvanını elde etmiştir. Özellikle 2000 yılında *Rus Ortodoks Kilisesinin Sosyal Anlayışının Temelleri* isimli doktriniyle birlikte adından sıkça söz ettiren Kiril, Rus düşüncesi ve ruhunun yeniden hayatiyet bulması konusunda ciddi çalışmalar başlatmıştır. 27 Ocak 2009 yılına gelindiğinde Rus Ortodoks Kilisesi Yerel Konseyi tarafından Moskova Patriği olarak seçilen Kiril, kilise-devlet ilişkisi ve özellikle devlet okullarında din eğitiminin yasallaşması konularında önemli kazanımlar elde etmiştir.¹⁷

16 V. Ananiev, "Sotsialnaya Kontsepsiya Russkoy Pravoslavnoy Tserkov, Otvet Tserkvi na Vızovı Vremeni," **Gosudarstvo, Religiya, Tserkov v Rossii i Zarybejom**, Moskova, İzdatelstvo RAGS, 2010/4, s. 56-54.

17 "Patriarkhu Kirillu 65 let," **Tomskie Eparkhialnie Vedomost**, 2011/8 (157), s. 2.

Patrik Kiril ve Soğuk Savaş Sonrası Rus Ortodoks Kilisesinin Yeniden Yapılandırılması

Kimilerine göre oldukça zeki ve yetenekli, kimilerine göre de XXI. yüzyılın en tartışmalı ve sansasyonel kişiliğine sahip bir din adamı olan Kiril, özellikle ticarete olan düşkünlüğü nedeniyle laik kesim tarafından eleştirilere maruz kalmaktadır. Genelde devletin hemen her kurumuyla ikili ilişkiler geliştirmeyi başarması ve konjonktüre uygun hareket etmesi bazı çevrelerce onun bazen Batı yanlısı liberal, bazen küreselleşme karşıtı ve muhafazakâr bazen de şovenist vatansever olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Patrik Kiril'in bu özelliğini Pavlus'un 'herkesle her şey olmak'¹⁸ felsefesine benzeten Aleksander Soldatov, şöyle demektedir; "Kiril, tıpkı havari Pavlus'un söylediği gibi herkesle her şey olmaktadır, ancak bunu "yasa altında olanları kazanmak için" değil her şart ve olumsuz durumda hayatta kalabilmek için yapmaktadır".¹⁹ Bu bağlamda Kiril'in hayli başarılı bir performans sağladığını, Rus Ortodoks Kilisesinin bu gün itibarıyla ulaştığı ekonomik ve politik konumuna bakarak görmek mümkündür. Zira Rus Ortodoks Kilisesi'nin ister din eğitimi ister Rus kimliğinin yeniden oluşturulması konusunda kayda değer kazanımlar elde ettiğini söylenebilir. Örneğin Rus kimliğiyle Ortodoks (pravoslav) kimliğinin aynı anlam içerdiğine önemle vurgu yapan Kiril, her zaman güçlü ve kudretli bir devletin tesis edilmesinde kilisenin elzemliğine ve Ortodoksluğun yeni Rus kimliğinin oluşturulmasında oynadığı/oynayacağı role önemle vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda Kiril, Rus ulusalcılığının Batı ve Rus uygarlığının mücadelesi üzerine şekillendirilmesi ve Rusya'nın, kendine özgü bir yolunun olması gerektiğini belirtmektedir.²⁰

18 Yahudileri kazanmak için Yahudilere Yahudi gibi davrandım. Kendim Kutsal Yasanın denetimi altında olmadığım halde, Yasa altında olanları kazanmak için onlara Yasa altındaymışım gibi davrandım. Tanrı'nın Yasası'na sahip olmayan biri değilim, Mesih'in Yasası altındayım. Buna karşın, Yasa'ya sahip olmayanları kazanmak için Yasa'ya sahip değilmişim gibi davrandım. (1. Korintlilere Mektup, 9. 20;21)

19 Aleksander Soldatov, "Dirijer Simfonii Vlastey, **Aganyok Dergisi** № 52, <http://www.ogoniok.com/archive/2004/4831/04-20-23/> (10 Haziran 2014).

20 S. Filatov, "Patriarch Kiril: Two Years of Plans, Dreams and an Uncomfortable Reality, The Russian Orthodox Church Under the New Patriarch, Moskova," **Rosspen**, 2012, s. 18.

1. Patrik Kiril ve Din/Kilise Eğitiminin Yasallaşması

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte devletin resmi ideolojisi olan ateizmin geçerliliğini kaybetmesi ve din/inanç konusunda özgür bir ortamın elde edilmesi, Rus Ortodoks Kilisesi'ni din/kilise eğitimi konusunda harekete geçirmiştir. Bu çerçevede devletin tüm eğitim kurumlarında din/ortodokslik eğitiminin yasallaştırılması hususunda önemli çalışmalar yürüten Kilise, 2009 yılı itibarıyla din derslerinin resmîyet kazanmasına muvaffak olabilmıştır. Bu bakımdan hem halefi olan Patrik II. Aleksî, (ö. 2009) hem de şahsen Patrik Kiril, gençlerin Hıristiyanlık etiği ve düşüncesi çerçevesinde yetiştirilmesinin Rusya'nın geleceği açısından vazgeçilmez bir zorunluluk olduğuna dikkat çekmişlerdir. Örneğin bir önceki Patrik II. Aleksî, milli eğitim sistemi dikkate alınmadan genç nesillerin manevî ve ahlaki gelişimine katkıda bulunamayacaklarının altını önemle çizmiştir.²¹ Dolayısıyla gayri resmi de olsa özellikle 1999 yılından itibaren Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığıyla Rus Ortodoks Kilisesi arasında varılan mutabakat gereği onlarca okulda *Ortodoks Etiğinin Esasları* adı altında din eğitimi verilmeye çalışılmıştır.²² Ancak kilisenin bu girişimleri çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından eleştirilirken, özellikle laik kesim bu gidişatı laiklik açısından tehlikeli bularak sürecin demokrasi açısından olumsuz sonuçlar doğuracağına dikkat çekmişlerdir.²³ Bu tartışmalar sonucu Rus Milli Eğitim Bakanlığı yeni bir genelge yayınlayarak ülkenin tüm vilayetlerinde eğitim standardizasyonuna gidildiğini deklare etmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte çeşitli bölgelerde ikili anlaşmalar yoluyla yürütülen din/kilise eğitimleri durma noktasına gelmiştir. Patrik Kiril, bu durumun önüne geçmek amacıyla yetkililerle din/kilise derslerinin yasallaştırılması konusunda görüşmeler yapmış ve nihayetinde dönemin devlet başkanı D. Medvedev'in onayıyla tüm devlet okullarında din/kilise eğitiminin verilmesi resmîyet

21 Aleksandrov E, [i. dr.], "Otkritoye Pismo Prizidentu Rossiyskoy Federatsii V. V. Putinu", **Alma Mater**, Vestnik Vishiy Shkoli, 2007/6, s. 33.

22 Şir Muhammed Dualı, "Rusya Federasyonu'nda Din Eğitimi Meselesi," **AVİD**, II/1, 2013, s. 229-30.

23 M. İ. Bezborodov, "Gosudarstvo i Tserkov: Ot Sovetskoy Modeli k Poisku Novoy," **Sotsialno-Politiçeskiy Almanah Petr GU**, 2008/3, s. 99.

Patrik Kiril ve Soğuk Savaş Sonrası Rus Ortodoks Kilisesinin Yeniden Yapılandırılması

kazanmıştır.²⁴ Kuşkusuz alınan bu karar ülke genelinde çeşitli tartışmaların da fitilini ateşlemiştir. Zira kilisenin uzun aradan sonra yeniden dini, sosyal ve politik konularda etkin bir konuma gelmesi ve özellikle kilise eğitiminin resmileştirilmesi konusunda elde ettiği bu başarı toplum nezdinde bazı endişelere de neden olmuştur. Bunların başında kilisenin yeniden devletin resmi ideolojisi haline gelme ihtimali ve Rusya'nın yeniden bir Ortodoks devletine dönüşme tehlikesi gelmektedir. Ancak her fırsatta kilisenin/dinin devletten ayrı ve bağımsız olduğuna dikkat çeken Kiril, din/kilise eğitimi Rus ulusunun geleceği açısından vazgeçilmez bir gereklilik olarak gördüğünü belirtmektedir. Halkın bir kesiminde oluşan endişe ve tedirginliği gidermek maksadıyla çeşitli girişimlerde bulunan Moskova Patrikliği, 2012 yılında yayınlanan ve devlet okullarında din/kilise eğitiminin gerekliliğini anlatan bir mecmuada, din/kilise eğitimi yoluyla nitelikli, vatansever, sorumlu ve kanunlara saygılı bireylerin yetiştirilebileceğine dikkat çekmektedir.²⁵ Tüm bu olumsuzluklara rağmen devletin de desteğini almayı başaran Kiril, 2012 yılı itibarıyla ülke genelinde din/kilise eğitiminin etkin bir biçimde başlatılmasını sağlamıştır. Buna göre din/kilise eğitimi tüm devlet okullarında seçmeli bir ders olarak okutulmaktadır. Bu çerçevede ülkede farklı dini cemaat ve grupların varlığı da göz önünde bulundurularak altı farklı isim altında din eğitiminin verilmesi kararlaştırılmıştır. Bunlar sırasına göre şu şekildedir;

1. Ortodoks Kültürünün Esasları
2. İslam Kültürünün Esasları
3. Budizm Kültürünün Esasları
4. Yahudi Kültürünün Esasları
5. Dünya Din ve Kültürlerinin Esasları
6. Laik Etiğin Esasları²⁶

24 Russkaya Pravoslavnaya Tserkov, Prepodavanie Pravoslavnoy Kulturi v Obsheobrazovatel'nikh Ucherejdeniyakh **Sbornik materialov i Dokumentov**, Moskova 2012, s. 76.

25 Prepodavaniye Pravoslavnoy Kulturi v Obsheobrazovatel'nikh Ucherejdeniyakh Rossiyskoy Federatsii, **Sbornik Materialov i Dokumentov**, Moskova 2012, s. 14.

26 A. Serov, "Duhovno-Nravstvennoe Obrazovanie Shkolnikov, http://www.raop.ru/content/Otdelenie_obzshego%20srednego2012.01.19.Spravka.pdf (13 Aralık 2015).

Yukarıda belirtilen derslerin okutulabilmesi için bir sınıfta en az 6 öğrencinin her hangi bir alan üzerine seçim yapmış olma şartı aranmaktadır. Dolayısıyla 6 ve üstü öğrencinin, buldukları okullarda seçecekleri alanla ilgili dersi almaları mümkün olacaktır. Tüm bu gelişmeler Rus Ortodoks kilisesi ve özellikle Patrik Kiril'in etkili siyaseti ve şahsi başarısının bir sonucu olarak görülmektedir.

2. Patrik Kiril ve Onun Medyaya Yaklaşımı

Yukarıda da belirtildiği üzere *Rus Ortodoks Kilisesi'nin Sosyal Anlayışının Temelleri* başlıklı belgenin hazırlanması ve deklare edilmesi sürecinde oluşturulan komisyona başkanlık yapan Kiril, medya ve basın yayın organları ile kilisenin nasıl bir ilişki içerisinde olacağını 15. maddede net bir biçimde ortaya koymaktadır. Söz konusu maddede günümüz küreselleşen dünyasında medyanın giderek artan bir etkinliğinin olduğuna dikkat çekilmekte ve kilisenin gazetecilerin çalışmalarına saygı duyduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte şiddet, kin, nefret ve düşmanlık içeren yayın ve görsel faaliyetlerin kabul edilmez olduğu vurgulanmaktadır.²⁷

Diğer konularda olduğu üzere kilise-medya ilişkisi konusunda da kendi ilke ve kurallarını belirleyen Rus Ortodoks Kilisesi, Kilise ile medya kuruluşları arasında tesis edilecek ilişkinin belli kurallar çerçevesinde mümkün olabileceği deklare edilmektedir. İlk olarak medya mensupları tarafından elde edilen ve halkla paylaşılan haberlerin doğruluğu konusunda hassas davranmaları gerektiğinin altı çizilirken, özellikle kilise görevlilerinin toplumu ilgilendiren konularda görüş ve düşüncelerini belirtirken konum ve öğretilerine uygun davranmaları hususunda ikaz edilmektedirler. Genellikle laik medya organları ile kilise yetkilileri arasında ortaya çıkan anlaşmazlık ve güvensizliğin kilise hayatıyla ilgili ortaya atılan çarpık haberlerden kaynaklandığına dikkat çeken belge, bu tür konularda yanlış anlaşılmanın giderilmesi ve işbirliğinin devamının sağlanması amacıyla diyalog kanallarının açık tutulmasını öngörmektedir. Diğer taraftan ister yerel ister ulusal laik medya tarafından

27 Bkz. **Rus Ortodoks Kilisesi'nin Temel Sosyal Konsepti**, s. 52.

Patrik Kiril ve Soğuk Savaş Sonrası Rus Ortodoks Kilisesinin Yeniden Yapılandırılması

kilise değerlerine ve ruhban sınıfına yönelik kasıtlı saldırılar karşısında gereken tedbirlerin alınacağını belirten belgede şunlar sıralanmaktadır;

a. Söz konusu medya kuruluşu veya gazeteciyle ilişkilerin tamamen kopartılması.

b. İnananların söz konusu medya kuruluşunu boykota teşvik edilmesi.

c. Sorunun giderilmesi amacıyla devletin yetkili kurumlarına müracaat edilmesi.

d. Muhataplar Ortodoks Hıristiyan inancına mensup bireylerden oluşuyorlarsa günahkâr eylemlerinden dolayı kilise yasalarının dışına çıkartılması²⁸.

Rus Ortodoks Kilisesi'nin Sosyal Anlayışının Temelleri doktrininin öngördüğü ilkeler, özellikle Kiril'in patrikliği döneminde daha da etkin bir biçimde işlevsellik kazanmıştır. Bu süreç içerisinde siyasi otoritenin de desteğini almayı başaran Moskova Patrikliği, önemli ölçüde kendi basın-yayın kuruluşlarını geliştirmeyi başarmıştır. Nitekim medya gücünün ve genç nesiller üzerinde var olan etkisinin farkında olan Kiril, medyanın istenilen konuda algı oluşturarak insanların düşünce ve davranışlarını etkilediğine, gençleri belli bir davranış kalıbı içerisine soktuğuna dikkat çekmekte ve insanları kışkırtmadan da yönetmenin mümkün olduğunu belirtmektedir.²⁹ Dolayısıyla kurum içerisinde vuku bulan birtakım olumsuzlukların çeşitli medya kuruluşları tarafından sıkça gündeme getirilmesi kiliseyi son derece rahatsız etmektedir. Örneğin 2008 yılında Çukotka Eyaleti Piskoposu Diomid'in Patrik II. Aleksî ve Rus Ortodoks Kilisesine yönelik yayınladığı aforozun günlerce medya organlarında yer alması kiliseyi ciddi anlamda rahatsız etmiştir. Kilise yetkilileri medya kuruluşlarını bu ve benzer durumları fırsata çevirerek “bilgi sahibi olan güç sahibi olur” mantığıyla hareket etmekle suçlamaktadır. Rus Ortodoks Kilise yetkilisi Artyuhin'e göre haber yapılması gereken çok daha önemli konular

28 **Rus Ortodoks Kilisesi'nin Temel Sosyal Konsepti**, s. 53.

29 Patrik Kiril, “Sootnoshenie Prav Cheloveka i Religiozno-Kulturnikh Traditsiy,” **Otdel Vnesmikh Tserkovnikh Svyazey Moskovskogo Patriarkhata**, Lübnan 2012, s. 76.

vardır ki bunların başında askeri ruhbanlığın yasallaştırılması, ruhbanlara yüksek eğitim kurumlarının kapılarının açılması veya kilisenin, huzurevlerine yönelik dini faaliyetlerde bulunmasının önünün açılması gelmektedir. Ancak ona göre medyanın asıl amacı halkı tedirgin etmek ve zihinleri bulandırmak olduğundan bu tarz sorunları gündeme getirmesini beklemek saflık olacaktır.³⁰ İnançlı halkın medya üzerinden yürütülen kilise karşıtı propagandaları dikkate almamalarını öğütleyen Artyuhin, huzur ve erdemliliğin sadece kilise kurallarına uymak suretiyle elde edilebileceğine dikkat çekmekte ve “çünkü Tanrı’nın isteği, iyilik yaparak akılsızların bilgisizliğini susturmanızdır”³¹ mealindeki Yeni Ahit pasajına göndermede bulunmaktadır.

Sonuç olarak ikili ilişkiler Moskova patrikliğinin basın-yayın kuruluşlarına yönelik dikte ettiği kurallar çerçevesinde tesis edilmeye çalışılmaktadır. Ancak zaman zaman bazı gerginliklerin yaşandığı görülse de genellikle her iki kurumun kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiği söylenebilir.

3. Patrik Kiril’in Demokrasi ve Liberalizm Yorumu

Patrik Kiril, yeniden güçlü Rusya’nın tesis edilmesini ancak manevi değerlerine bağlı ve Rusluk bilincine sahip bir toplumun inşa edilmesine endekslemektedir. Kiril, Batı’nın dayatmacı kültürü ve demokrasiyi yorumlama biçimini de eleştirerek Rusya’nın kendine özgü bir çizgisinin olması gerektiğini belirtmektedir. Kiril’in bu tutumu tabii olarak laik ve liberal kesimin eleştirilerine maruz kalmaktadır. Zira onlara göre Rusya hızla demokrasiden uzaklaşmakta ve kilisenin etki alanı altına girmektedir. Liberallerin bu iddialarını da yanıtlayan Kiril, demokrasi anlayışını kendi bakış açısına göre değerlendirmektedir.³² Örneğin demokrasi kavramını çıkarların uyumu olarak değerlendiren Kiril, her bir ülkenin kendi milli, kültürel ve tarihsel arka planını göz önünde bulundurmak suretiyle demokrasi yolunu belirlemesi gerektiğini söylemektedir. Milliyetçiliğe ve demokrasi anlayışına

30 Pavel Dmitrievič Artyuhin, “Bolshenstvo Problem Tserkvi Sozdayut SMİ,” **Neizvestnyy Patriarkh Kirill, Danilovskiy Blagovestnik**, Moskova 2009, s. 45.

31 Petrus: 1, 2,15.

32 Şir Muhammed Dualı, “Rusya Müslümanları Örneğinde Din ve Vicdan Özgürlüğü Sorunu,” **Milel ve Nihal**, 9/1, 2012, s. 95.

bu çerçevede bakan Kiril, Rus uygarlığının kaçınılmaz bir biçimde Batı ile çatıştığını ve Rusya'nın, Batıdan bağımsız kendine özgü bir yolunun olması gerektiğini savunmaktadır³³.

Kiril, Liberalizm konusunda, 2004 yılında “Kilise Habercisi” dergisinde yayınlanan “Liberal Standart: Dünya ve Özgürlük İçin Bir Tehdittir” başlıklı makalesi günümüz küreselleşen dünya şartlarında liberalizm algısı ve muhtemel tehlikelerini konu edinmektedir. Kiril, komünizmin çökmesiyle birlikte insanlığın önünde güç ve değerler ekseninde yeni sorunların nüksettiğini belirtmekte ve çatışma noktasının temel iki sistem üzerinden yürüdüğünü belirtmektedir. Bu sistemlerden ilki seküler-hümanist ilkeleri temel alırken bir diğeri dini-geleneksel bakış açısına dayanmaktadır. O, seküler-hümanist ve özgürlükçü bakış açısının Batı'da felsefi ve siyasi gelişmelerin sonucunda şekillendiğine ve Batı Avrupa'da kurumsallaştığına dikkat çekmektedir. Kiril'e göre günümüzde liberal “standardizasyon” kendisini evrensel olarak nitelendirmekte ve küresel ölçekte toplum ve devlet yapısını belirleme iddiasını taşımaktadır. Dolayısıyla yasal ve politik tüm düzenlemeler bu standartlar çerçevesinde oluşturulduğundan bu standartları kabullenmeyenler ya dışlanıyor ya da güç kullanılmak suretiyle kontrol altında tutulmaya çalışılıyor.³⁴ Liberal fikirlerin doğuşunda ne İslam'ın ne Yahudiliğin ne de Ortodoksluğun etkili olduğunu belirten Kiril, Hıristiyan mesajını liberal bir okuma girişimi sonucu ortaya çıkan Protestanlığın bu süreçte önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Küreselleşen dünyamızda çeşitli kültürel ve dinsel gelenekleri tek tip felsefi kavram çerçevesinde değerlendirmenin mümkün olmadığına dikkat çeken Kiril, birçok dini geleneğin, liberalizmin ilan ettiği değerlerin önceliğini kabul etmesini de imkânsız olarak addetmektedir. Ekonomi ve siyasette liberal normların pratik uygulamalarının pek çok insanda hayal kırıklığına yol açtığını söyleyen Kiril, sistemin zengini daha da zengin fakiri daha da fakir hale getirdiğini, dolayısıyla ikinci ve üçüncü dünya ülke halklarının yoksul ve

33 R. M. Duggal, ‘the Model of Russian StatePolicy in the Sphere of Freedom of Conscience,’ **Vestnik MGOU, İstoriya i Politicheskije Nauki**, 2/2011, s. 221.

34 Patrik Kiril, “Liberalniy Standart: Ugroza Miru i Svobode,” **Otdel Vneşnikh Tserkovnikh Svyazey Moskovskogo Patriarkhata**, Lübnan 2012, s. 99.

çaresizliklerini artırdığını belirtmektedir. Bu gün itibarıyla Neo-Liberallerin liberalizmi yegâne çıkış noktası olarak görmelerini eleştiren Kiril, dinin/din eğitiminin özgürlükler çerçevesinde değerlendirilmeyişinden yakınmakta ve Avrupa'nın bugün itibarıyla dünyada manevi ve kültürel bir güç olmasını sadece seküler hümanizmin benimsenmesine bağlanmasını eleştirmektedir. Ona göre bir asırdan beri bölgede yaşamakta olan Hıristiyanlığın sürece azımsanmayacak boyutta katkısı olmuştur.³⁵ Dolayısıyla sadece liberalizm ilkeleriyle hareket etmek yeterli değildir. Aynı zamanda milyonlarca insanın davranışlarını belirleyen imanın/inancın da dikkate alınması gerekmektedir. Bu değerler dikkate alınmadığı takdirde çatışma ve kargaşa ortamı kaçınılmaz bir hal alacaktır.

Kiril'e göre liberal standardizasyonun belirli koşullar altında dayatmacı bir yöntemle egemen kılınması, aşırılığın ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bu durum bazı radikal siyasileri toplumların kendi değerlerini ancak silaha sarılmak suretiyle koruyabilecekleri konusunda ikna etmeye zemin hazırlamaktadır. İşte böyle bir ortamda terörizm tehlikesi belirginlik kazanmaktadır. XXI. yüzyılın terörizmini bir mezhep çatışması, ya da Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasında bir savaş olarak görmeyen Kiril, çatışmanın seküler-liberal değerlere dayalı yeni bir dünya düzeni içerisinde dini ve geleneksel değerleri istismar ederek kendi dünya düzenini kurmaya çalışanlara karşı uygulanan şiddet olarak değerlendirmektedir. Ayrıca söz konusu terörizm furçasının ne asker ne de polis faktörüyle durdurulamayacağını altını çizen Kiril, çözüm olarak insan topluluğunun gerçekten sürdürülebilir varlığını sağlamak amacıyla zaman kaybetmeksizin *çok kutuplu ve çok katmanlı* dünya düzenine geçilmesi gerektiğini belirtmektedir. Özetle belirtecek olursak, ona göre dini ve milli hassasiyetler dikkate alınmadan tek tip dünya görüşü ve yaşam biçiminin toplumlara dayatılması muhtemel çatışma ve sorunların önüne geçmeyecek, aksine daha da şiddetlenerek artmasına neden olacaktır.³⁶

Liberalizm konusunu "Hıristiyan İnancı" çerçevesinde de ele alan Kiril,

35 Patrik Kiril, "Liberalniy Standart: Ugroza Miru i Svobode," s. 101.

36 Patrik Kiril, "Liberalniy Standart: Ugroza Miru i Svobode," s. 104.

liberalizmin öngördüğü özgürlük anlayışıyla Hıristiyanlığın bu konuda ortaya koyduğu değerleri karşılaştırmakta ve Havari Pavlus'un günahtan özgürlüğe yaptığı çağrısına atıfta bulunmaktadır. Ancak liberalizm anlayışında insanlığı günahtan kurtarma gibi bir iddianın ve hatta günah anlayışının dahi olmadığını belirten Kiril, liberalizmin kurtulmuş olana değil düşmüş olana özgürlük istediğinin altını çizmektedir. Liberalizm anlayışında günah olgusunun olmayışından dolayı, kişinin kendi benliğini tatmin etmek için herhangi bir sınırlamayla karşı karşıya kalmadığına dikkat çeken Kiril, liberal anlayışta bir suç fiiliyata dönüşene kadar kimseyi ilgilendirmediğini belirtmektedir. "Kişinin özgürlüğü, bir başkasının özgürlüğünün başladığı yerde biter" ilkesinin liberalizmin ilk ve temel öğretisi olduğunu anımsatan Kiril, liberal düşüncenin insana ahlaktan uzak özgürlük alanı açmak suretiyle potansiyel günahkâr kişiliklerin ortaya çıkmasına zemin oluşturduğunu söylemektedir. Özetle konuyu bu çerçevede değerlendiren Kiril, liberal düşüncenin Hıristiyanlık fikrine taban tabana zıt ve Hıristiyanlık dışı bir bakış açısına sahip olduğunu ifade etmektedir.³⁷

Sonuç

Sonuç olarak 2000 yılından 2009 yılına kadar metropolitlik görevini yürüten ve bu tarihten itibaren Moskova Patrikliğine getirilen Kiril'in öncülüğünde deklare edilen *Ortodoks Kilisesi Sosyal Anlayışının Temelleri* başlıklı doktrin, Rus Ortodoks Kilisesi'nin uzun aradan sonra Rusya'nın hem siyasi hem de sosyal yapısında yeniden etkin bir aktör haline geldiğinin somut bir göstergesidir. Nitekim kilise bu doktrini deklare etmekle devletin yeniden yapılanması ve Rusya'nın küresel aktör konumuna yükseltilmesi yolunda önemli bir pozisyon üstlendiğini beyan etmektedir. Günümüz itibarıyla kilise-devlet ilişkilerinde geline nokta göz önünde bulundurulduğunda bu sürecin iki taraflı olduğu ortaya çıkmaktadır. Görüldüğü üzere kilise, devletle olan ilişkisinde bir taraftan bağımsızlık ilkesini savunurken diğer taraftan onun gücünü ve desteğini arkasına almayı hedeflemektedir. Böylelikle iç işlerine karışılmayan ancak muazzam bir devlet gücünü kendi çıkarları doğrultusunda kullanan bir kurum olma yolunda ilerlemektedir. Diğer taraftan devlet,

37 Patrik Kiril, "Prava Çeloveka i Apostolskaya Vera," **Neizvestny Patriarkh Kirill, Danilovskiy Blagovestnik**, Moskova 2009, s. 73-74.

Kilisenin Ortodoks toplum üzerinde sahip olduğu yönlendirme gücünü etkin bir biçimde kendi çıkarı doğrultusunda kullanmaktadır. Ancak *Rus Ortodoks Kilisesi Sosyal Anlayışının Temelleri* başlıklı bu belge içerisinde zikredilen ve kilisenin kapsayıcı yaklaşımı sergilediğini deklare eden; örneğin “kilise ulus ya da dini bir ayırım gözetmeksizin tüm insanlığın kurtuluşu için çalışmaktadır” ifadesinin bir söylem bazında kaldığını belirtmekte yarar vardır.

Diğer taraftan Patrik Kiril’in dini konuların yanı sıra siyasi/politik konularda da görüş beyan etmesi, onun, yeniden oluşturulmak istenen Ortodoks kimlikli toplumun inşası sürecine öncülük ettiğini ortaya koymaktadır. Başta din/kilise eğitimi olmak üzere gençlik ve medya ile ilgili kilisenin tutumu bu çerçevede değerlendirilmelidir. Özellikle demokrasi ve liberalizm gibi yönetim biçimlerini eleştiren ve tek kutuplu dünya düzenine karşı çıkan Kiril’in ortaya koyduğu çizgiyle, Rus devletinin izlediği politikaların paralellik arz etmesi dikkat çeken bir diğer husustur. Bu bağlamda Patrik Kiril’in karşı çıkmakta olduğu tek kutuplu dünya düzeni günümüz Rus siyasetinin ana omurgasını oluşturmaktadır ki bu husus başlı başına kilisenin siyasetle ne denli iç içe olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla tüm bu argümanlar ışığında Moskova Patrikliğinin uzun yıllar sonunda yeniden siyaset meydanına dönüş yaptığının söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- ALEKSANDROV E, [i. dr.], “Otkritoye Pismo Prizidentu Rossiyskoy Federatsii V. V. Putinu”, **Alma Mater**, Vestnik Vishiy Shkoli, 2007/6, s. 33-34.
- ANANİEV V., “Sotsialnaya Kontsepsiya Russkoy Pravosalvnoy Tserkov, Otvet Tserkvi na Vızovı Vremeni,” **Gosudarstvo, Religiya, Tserkov v Rossii i za Rybejom, Moskova, İzdatelstvo RAGS**, 2010/4, s. 56-54.
- ARTYUHIN Pavel Dmitrieviç, “Bolshenstvo Problem Tserkvi Sozdayut SMİ,” **Neizvestnyy Patriarkh Kirill, Danilovskiy Blagovestnik**, Moskova 2009, s. 43-58.
- BEZBORODOV M. İ., “Gosudarstvo i Tserkov: Ot Sovetskoy Modeli k Poisku Novoy,” **Sotsialno-Politiçeskiy Almanah Petr GU**, 2008/3, s. 96-109.
- DUALI Şir Muhammed, **Başlangıçtan Günümüze Rusya’da Din-Devlet İlişkileri**, İz Yayıncılık, İstanbul 2014.
- DUALI Şir Muhammed, “Rusya Müslümanları Örneğinde Din ve Vicdan Özgürlüğü Sorunu,” **Milel ve Nihal**, 9/1, 2012, s. 81-104.
- DUALI Şir Muhammed, “Rusya Federasyonu’nda Din Eğitimi Meselesi,” **AVİD**, II/1, 20013, s. 219-245.
- FILATOV S., “Patriarch Kiril: Two Years of Plans, Dreams and an Uncomfortable Reality, The Russian Orthodox Church Under the New Patriarch, Moskova,” **Rosspen**, 2012.
- KUTSAL KİTAP., Eski ve Yeni Antlaşma, Kitabı Mukaddes Şirketi Yayınları, İstanbul, 2001, s. 1487-1489.

- MAKARKIN A., “Russkaya Pravoslavnaya Tserkov: Konkurentniye Vibori”, **Pro et Contra**, Ocak-Şubat, 2009/1, s. 46-58.
- Patrik Kiril, “Liberalniy Standart: Ugroza Miru i Svobode,” **Otdel Vneşnikh Tserkovnikh Svyazey Moskovskogo Patriarkhata**, Lübnan, 2012, s. 98-104.
- Patrik Kiril, “Sootnoshenie Prav Cheloveka i Religiozno-Kulturnikh Traditsiy,” **Otdel Vneşnikh Tserkovnikh Svyazey Moskovskogo Patriarkhata**, Lübnan 2012, s. 79-79.
- Patrik Kiril, **Neizvestniy Patriarkh Kirill**, Danilovskiy Blagovestnik, Moskova 2009.
- **Rus Ortodoks Kilisesi’nin Sosyal Anlayışının Temelleri**, (Основы социальной концепции Русской Православной Церкви), Moskova 2000.
- SEROV A., “Duhovno-Nravstvennoe Obrazovanie Shkolnikov, http://www.raop.ru/content/Otdelenie_obzshego%20srednego2012.01.19.Spravka.pdf (13 Aralık 2015).
- SOLDATOV Aleksander, “Dirijer Simfonii Vlastey, **Aganyok Dergisi** № 52, <http://www.ogoniok.com/archive/2004/4831/04-20-23/> (erişim tarihi: 10 Haziran 2014).
- ZORKAYA N., “Pravoslavyya v Bezreligioznom Obşestve”, **V O M**, Nisan-Haziran, 2/100, 2009, s. 82.